

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

ISSN 2413–5550 print
ISSN 2518–1327 online

<http://nvlvet.com.ua/>

УДК 338.432 :504

Перспективи розвитку виробництва органічної продукції на Львівщині

Я.В. Омельчак, С.Й. Кропивка, О.І. Лаба
sy-kropivka@ukr.net

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010, Україна

Стаття присвячена аналізу стану органічного виробництва, динаміки основних показників розвитку органічного виробництва в Україні.

Інтенсифікація сільського господарства, яка останнім часом відбувається в усьому світі, має негативний вплив не лише на навколишнє середовище, але і виснажує природні ресурси, без яких ведення агровиробництва неможливе. До переваг органічного сільського господарства можна віднести отримання якісної екологічно чистої продукції, формування стійких агроєкосистем, порівнюючи із традиційними. Незважаючи на декларовані у законодавстві плани розширення органічного виробництва в Україні, таке виробництво зростає повільно, а більша частина виробленої продукції йде на експорт. В умовах Львівської області передумовами розвитку органічного сільського господарства є: потреба відтворення родючості ґрунтів та збереження доквілля; піднесення рівня життя й розвитку сільських територій; потреба забезпечення ринку здоровою, якісною продукцією; необхідність покращення іміджу регіону як виробника екологічної продукції. Як результат, органічне виробництво може стати ефективним інструментом збереження традиційних знань ведення господарства у кожному регіоні, а також зменшення міграції сільського населення до мегаполісів.

Проведений аналіз дав можливість ідентифікувати основні проблеми більш динамічного розвитку органічного виробництва України та запропонувати шляхи їх усунення. Визначено перспективи розвитку ринку органічної продукції на основі його поточного стану, тенденцій розвитку та чинників, що на нього впливають.

Ключові слова: органічна продукція, органічне виробництво, органічне сільське господарство, проблеми розвитку органічного ринку.

Перспективы развития производства органической продукции на Львовщине

Я.В. Омельчак, С.И. Кропивка, О.И. Лаба
sy-kropivka@ukr.net

Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого, ул. Пекарская, 50, г. Львов, 79010, Украина

Интенсификация сельского хозяйства, происходящая в последнее время во всем мире, негативно влияет не только на окружающую среду, но и истощает природные ресурсы, без которых невозможно ведение агропроизводства. К преимуществам органического сельского хозяйства можно отнести получение качественной экологически чистой продукции, формирование устойчивых агроэкосистем, в сравнении с традиционными. Несмотря на декларируемые в законодательстве планы расширения органического производства в Украине, такое производство растет медленно, а большая часть произведенной продукции идет на экспорт. В условиях Львовской области предпосылками для развития органического сельского хозяйства являются: необходимость восстановления плодородия почв и сохранения окружающей среды; повышение уровня жизни и развития сельских территорий; потребность обеспечения рынка здоровой, качественной продукцией; необходимость улучшения имиджа региона как производителя экологической продукции. Как результат, органическое производство может стать эффективным инструментом сохранения традиционных знаний ведения хозяйства в каждом регионе, а

Citation:

Omelchak, J., Kropyvka, S., Laba, O. (2016). Perspectives of development of organic farming in Lviv region. *Scientific Messenger LNUVMBT named after S.Z. Gzhytskyj*, 18, 4(72), 160–163.

также уменьшение миграции сельского населения в мегаполисы. Проведенный анализ позволил идентифицировать основные проблемы более динамичного развития органического производства Украины и предложить пути их устранения. Определены перспективы развития рынка органической продукции на основании его текущего состояния, тенденций развития и факторов, влияющих на него.

Ключевые слова: органическая продукция, органическое производство, органическое сельское хозяйство, проблемы развития органического рынка

Perspectives of development of organic farming in Lviv region

J. Omelchak, S. Kropyvka, O. Laba
sy-kropyvka@ukr.net

*Lviv national university of veterinary medicine and biotechnologies named after S. Gzhytskyj,
Pekarska Str., 50, Lviv, 79010, Ukraine*

The article is devoted to the analyses of organic production which has a range of economical and ecological benefits. We analyzed the dynamics of the main indicators of the development of organic production in Ukraine. Intensification of agriculture that has been going on in the world, has a negative impact not only on the environment but also depletes natural resources without driving agricultural production impossible. The advantages of organic farming are: high quality eco-friendly products, formation of stable agricultural ecosystems, higher than traditional productivity, less energy spending. In spite of declared legislation plan to expand organic production in Ukraine, production is increasing very slowly, and most of the output is getting exported. The prerequisites for the development of organic agriculture in the Lviv region are: the necessity of soil fertility restoration and preservation of the environment; the rise of living standards and rural development; the necessity to ensure market healthy, quality products; the necessity to improve the image of the region as a producer of environmentally friendly products. As a result, organic farming can be an effective tool for preserving traditional knowledge of farming in each region and to reduce migration of rural population to the cities. The analysis enables us to identify the main problems of organic production in Ukraine and introduce the ways to solve them. Author researches the market prospects of organic products based on its current status, trends and factors which are affecting it.

Key words: organic products, organic production, organic farming, challenges of organic market development.

Вступ

Екологічний стан агроєкосистем у світі та у нашій державі викликає серйозне занепокоєння. Зниження екологічної якості продукції рослинництва та тваринництва обумовило інтерес споживачів до екологічно чистої, безпечної продукції. Галузь органічного сільського господарства активно розвивається в Україні та світі, а питання еколого-економічних перспектив його розвитку є актуальними. Ці перспективи для конкретної території залежать як від стану розвитку аграрної сфери, так і від загальної економічної ситуації, а тому виділення чинників, що впливають на розвиток й виробництво органічної продукції становлять практичний та теоретичний інтерес. Ринок органічної продукції постійно зростає. Перевагою органічного сільського господарства, є те, що воно має високий потенціал для забезпечення життєдіяльності сільського населення і поживлення роботи дрібних фермерських господарств. Разом зі зростанням органічного сектора зростатиме і працевлаштування місцевого населення, оскільки органічне землеробство менш механізоване і потребує, як правило, більше ручної праці. Як результат, органічне виробництво може стати ефективним інструментом збереження традиційних знань ведення господарства у кожному регіоні, а також зменшення міграції сільського населення до мегаполісів.

Метою нашої роботи є дослідження стану органічного виробництва в Україні та у Львівській області, визначення основних проблем, що стимулюють розвиток органічного ринку та шляхів їх подолання.

Кількість наукових публікацій, присвячених проблемам органічного землеробства активно зростає у

останні роки в Україні та світі. Якщо за перших 10 років після 2000 у базі Google scholar індексовано 141 роботу із фразою «органічне землеробство»; то за наступних два роки – 241 така робота, за 2013-2014 – уже 358 робіт, після цього – 172 роботи. Із терміном «органічне виробництво» маємо 123, 195, 456, 313 робіт за ці періоди відповідно. Зазначимо, що закордонних публікацій на два порядки більше – з 2015 року уже 13,2 тис. публікацій з «organic farming», за 2013-2014 – 16,5 тис робіт. Теоретичні аспекти впровадження органічного сільського господарства розглядають у своїх працях такі науковці, як Н.А. Берлач, В.М. Корнієнко, П.Ф. Кулинич, Т.В. Курман, С.М. Романко, А.М. Статівка, О.М. Туєва, А.М. Фесенко та ін. У 2007 році була прийнята програма, яка передбачала серед іншого збільшення уваги до екологічних проблем сільського господарства, а у 2013 році було прийнято Закон України «Про особливості виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції», що закріплює визначення основних термінів та встановлює механізми дотримання принципів органічного виробництва в Україні. У контексті даного закону та реалізації підходів сталого розвитку розглядають органічне сільське господарство пізніші дослідження (Nesterchuk and Nesterchuk, 2015), відмінності українських та європейських підходів вивчають у (Fesenko, 2015), його роль як елемента продовольчої й екологічної безпеки досліджують у роботі (Romanko, 2015) та інших.

У цій роботі розглянемо фактори, що впливають на розвиток органічного сільського господарства в умовах Львівської області.

Результати та їх обговорення

Розвиток органічного сільського господарства (ОСГ) обумовлений спробами вирішити дві проблеми: зберегти й примножити природний капітал сільськогосподарських угідь та отримати «чисту» продукцію, що не містить шкідливих для здоров'я людини компонентів. У ОСГ обмежено використання пестицидів, фармакологічних препаратів, мінеральних добрив, категорично заборонене використання генетично модифікованих організмів; у тваринництві не дозволяється застосовувати стимулятори росту, гормони та антибіотики. Для підвищення врожаїв та для захисту рослин тут використовують різноманітні агротехнологічні заходи, що сприяють створенню стійких і збалансованих агроecosystem.

Органічне виробництво активно розвивається у багатьох регіонах світу, у тому числі в Україні. Разом із тим існують чинники, які гальмують розвиток органічного виробництва. Прийнята у 2007 році Державна цільова програма розвитку українського села передбачала довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства до 10 відсотків. За даними Федерації органічного руху України у 2015 році в Україні загальна площа органічних с.-г. угідь становила 410 550 га або 0,96 % від загальної площі сільськогосподарських земель. Обсяги валової продукції сільського господарства у 2015 склали 239 467 300 тис. грн. Сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні у 2015 році зріс до 17 млн. євро або 0.21% від усієї продукції. Таким чином маємо відставання від задекларованих показників від 10-и до 50-и раз. Тому актуальним завданням є вивчення передумов й перспектив впровадження елементів органічного сільського господарства і, зокрема, органічного землеробства у агропромисловий комплекс.

Основні принципи виробництва органічної продукції та органічного землеробства скеровані на досягнення мети, що полягає у створенні екологічно чистого виробництва у рослинництві й тваринництві, у тому числі підтримуючи здоров'я тварин, виробляючи продукцію високої якості.

Передумовами розвитку ОСГ є попит на продукцію та наявність сприятливих сільськогосподарських та екологічних умов. Зокрема, Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» передбачає наявність «критеріїв оцінки придатності сільськогосподарських угідь для виробництва органічної продукції (сировини)» (розділ 3 ст.14, п.13). У роботах (Kobets', 2004; Makagenko and Podzerey, 2015) вивчено придатність території України для виробництва органічної продукції і вказано, що більшість території Львівської області є придатною для виробництва органічної продукції, а отже об'єктивні географічні передумови на для розвитку ОСГ існують. Згідно даних першої роботи, обмежено придатними є два великих райони: у центрі та на південному заході області, згідно даних другої роботи другий район у Передкарпатті відсутній, проте виділено райони південніше центру (Миколаїв), захід області (Яворів) та північ (Червоноград), у якості

територій, в межах яких розташовані небезпечні об'єкти, що можуть негативно впливати на сільськогосподарські угіддя. Порівнюючи ці території із загальною площею с. г. угідь області бачимо, що більшість території придатна для розвитку ОСГ. Загалом, якщо порівняти органічне й традиційне землеробство, то перше є більш вимогливе до дотримання технології, стану ґрунтів та обмежене у продукції, що отримуємо.

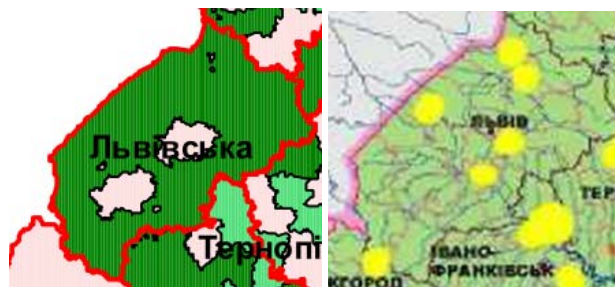

Рис. 2 Території Львівської області, придатні та обмежено придатні для розвитку органічного землеробства за [8] та [9].

Розглянемо питання економічної доцільності переходу на ОСГ. Продуктивність органічного землеробства є зазвичай на 15-20% нижча із розрахунку на одиницю посівних площ, а ціна на її продукцію вища: у розвинених західних країнах – на 57-100%, у різних країнах світу іноді у 3-5 разів, що обумовлює економічну ефективність переходу з традиційного на органічне сільське господарство.

На внутрішньому ринку продукція ОСГ займає малу позицію, не зважаючи на регулярні щорічні виставки, ярмарки, семінари, промоції тощо, організацією яких займається Федерація, окремі представники міністерства аграрної політики і продовольства, на Львівщині – Клуб органічного землеробства та представники спеціалізованих аграрних підприємств тощо.

До основних причин відставання органічної продукції у структурі продуктів споживання населення України загалом та Львівської області зокрема можна зачислити: незадовільний соціально-економічний стан населення; недостатній розвиток ринку органічної продукції, попит на продукти ОСГ є епізодичний, а не внаслідок сформованого способу життя й харчування достатньо широких верств населення; відсутність комплексної інформаційно-рекламної компанії.

В умовах Львівської області можна сподіватись також на синергетичний ефект, пов'язаний із спільним розвитком органічного виробництва та туристичної галузі. Слід очікувати на інтерес відвідувачів, котрі віддають перевагу сільському та зеленому туризму. Тут переваги органічного агровиробництва можна сформулювати за такими напрямками: екологічні – мінімізація впливу виробничих процесів на довкілля; сприяння збереженню та відновленню біорізноманіття в агроландшафтах; сприяння збереженню та відтворенню родючості ґрунтів; оберігання від забруднення водних ресурсів; економічні – поступове зростання природної продуктивності агроecosystem та ґрунтів;

зниження виробничих витрат завдяки відмові від застосування дорогих хімікатів та зменшення енергоємності виробництва; підвищення конкурентоспроможності продукції; соціальні – створення додаткових робочих місць у сільській місцевості; створення нових перспектив для малих та середніх агроформувань, збільшення життєздатності сільських громад.

Висновки

Передумовами розвитку органічного виробництва у сільському господарстві Львівської області є: необхідність відтворення родючості ґрунтів та збереження довкілля; необхідність підйому рівня життя сільського населення й розвитку сільських територій; необхідність підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва; необхідність забезпечення споживчого ринку здоровою якісною продукцією; необхідність зміцнення експортного потенціалу та поліпшення іміджу регіону як виробника високоякісної здорової органічної продукції. Впровадження органічного сільського господарства може бути пов'язано із розвитком сільського та зеленого туризму в регіоні.

Перспектива подальших досліджень. Розповсюдження вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок. Для популяризації вживання органічних продуктів харчування та ознайомлення потенційних споживачів з їх перевагами потрібне широке використання всіх видів засобів масової інформації.

Бібліографічні посилання

- Derzhavna tsil'ova prohrama rozvytku ukrayins'koho sela na period do 2015 roku / Zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 19 veresnya 2007 r. 1158 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF> (in Ukrainian).
- Federatsiya orhanichnoho rukhu Ukrayiny // <http://www.organic.com.ua/> (in Ukrainian).
- Holovne upravlinnya statystyky u L'vivs'kiy oblasti / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://database.ukrcensus.gov.ua> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrayiny «Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoyi sil's'kohospodars'koyi produktsiyi ta syrovyny» No 425–VII vid 03.09.2013 r. Uryadovyy kur"yer vid 17.10.2013 No 190. – (Zi zmin.) (in Ukrainian).
- Nesterchuk, Ye.V., Nesterchuk, Ya.A. (2015). Orhanichne vyrobnytstvo yak skladova staloho rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv. Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva. 87(2), 83–89 (in Ukrainian).
- Fesenko, A.M. (2015). Orhanichne vyrobnytstvo: yevropeys'ki i ukrayins'ki pidkhody. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka. (156), 243–250 (in Ukrainian).
- Romanko, S.M. (2015). Aktual'ni pytannya zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky sil's'kohospodars'koyi produktsiyi ta realizatsiyi zakonodavstva pro orhanichne vyrobnytstvo. Orhanichne vyrobnytstvo i prodovol'cha bezpeka : [zb. materialiv dop. uchasn. III Mizhnar. nauk.–prakt. konf.]. – Zhytomyr : Polissya, 186–194 (in Ukrainian).
- Kobets', M.I. (2004). Orhanichne zemlerobstvo v konteksti staloho rozvytku. Proekt «Ahrarna polityka dlya lyuds'koho rozvytku», 22 // http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2004_01_051_04.pdf (in Ukrainian).
- Makarenko, N.A., Podzerey, R.V. (2015). Naukovi osnovy otsinyuvannya stanu sil's'kohospodars'kykh terytoriy ta uhid' shchodo mozhlyvosti vedennya orhanichnoho vyrobnytstva. Naukovi dopovidi Nats. un–tu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. 4. – Rezhym dostupu: http://nd.nubip.edu.ua/2015_3/6.pdf
- Shcho take orhanichne zemlerobstvo? / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dachnik.org.ua/organichne-zemlerobstvo.html> (in Ukrainian).
- Organic–World.net [Elektronnyy resurs] / Organic–World global organic farming statistics and news. – Shveytsariya. : Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), 2000. – Veb–sayt. – Rezhym dostupu : <http://www.organic-world.net>. – Mova anhl. – data ostann'oho dostupu: 18.10.2016 (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 10.10.2016